

III.

BRUGGE'S BLOEITIJD EN VERVAL.

Brugge werd dus eene wereldstad, de stapelplaats van de goederen, die in Vlaanderen ingevoerd werden. Geen enkele andere stad van ons gewest kon rechtstreeks waren uit den vreemde trekken. Deze moesten eerst te Brugge op de markt komen. En wee den overtreders! De Bruggelingen hadden 't recht hen te vervolgen. En ze waakten over hunne voorrechten. Ook stonden ze altijd gereed vreemde inmenging te weren. Denk maar eens aan 1302!

We willen met wat meer bijzonderheden vertellen over een anderen aanslag tegen de vrijheid der Brugsche gemeentenaren, een aanslag, die niet zoo algemeen bekend is.

Ge hebt in de vaderlandsche geschiedenis gehoord, dat van 1322—1346 een Franschgezinde graaf, Lodewijk van Nevers, over Vlaanderen regeerde. Deze vorst wilde zijn oom, Jan van Namen, beloonen en gaf hem als geschenk, de heerlijkheid en de stad Sluis.

Maar Sluis lag aan den mond van het Zwyn. En de Bruggelingen waren altijd meester geweest over het Zwyn. Thans zou Jan van Namen daar gebieden. Als deze het nu eens in 't hoofd kreeg de schepen, die de zeegolf binnenvoeren, aan te vallen, welke onberekenbare schade zou hij aan de Bruggelingen berokkenen! Met een slot, zooals later dan ook door een anderen vorst gebouwd werd, kon men de golf sluiten naar willekeur.

De burgers eischten dus, dat Jan van Namen weer afstand zou doen van Sluis. Maar deze was veel te blij met zijn geschenk en wilde van geen teruggave weten.

— Ik behoud Sluis en moest ge geweld gebruiken, dan zal ik mij weten te verdedigen! zoo klonk zijn antwoord.

Toen de afgezanten met dit nieuws te Brugge toekwamen, geraakte de stad in rep en roer.

— Naar Sluis, naar Sluis! riep men over pleinen en door straten.

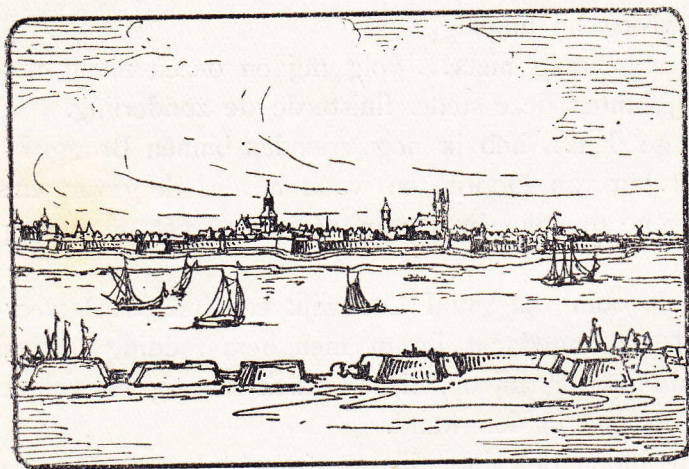
De klokken luidden alarm, overal hoorde men klaoengeschal. Op, burgers, op! Uwe rechten worden geschonden!

En denzelfden dag nog verliet eene moedige bende de stede, trok langs den Zwynoever recht op Sluis af.

Maar Jan van Namen ontving zijne vijanden zoo ongestvrij, dat deze moesten deinsen.

Er stond echter te veel op het spel, om het bij eene eerste poging te laten. De stad werd weer bestormd en viel. Jan van Namen werd naar Brugge geleid en in 't Gravensteen opgesloten.

Den volgenden dag werd de gevangene op het stadhuis ondervraagd.

Het Zwyn voor Sluis in de XIV eeuw.

— Waar is het stuk, waarin Lodewijk van Nevers, u de heerlijkheid Sluisschenkt? vroegen de magistraten. Wij wenschen het terug.

— Dat privilege ligt op mijn slot te Namen en wordt daar voor mijne nakomelingen bewaard. Als

ge 't wilt hebben, ga het daar halen zoo ge durft! antwoordde de gevangene op fieren toon.

De Bruggelingen stampvoetten van woede.

— Wij hebben te veel geduld! riep er een. Leg dien trotschaard den kop voor de voeten!

— Ja, ter dood, ter dood! klonk het woest.

Jan van Namen verbleekte. Zijn leven stond op 't spel.

Op dit oogenblik trad Lodewijk van Nevers binnen.

— Geen moord, goede vrienden, geen moord! zei hij verzoenend.

— Wij willen onze rechten geëerbiedigd zien. Wij eischen het privilege, waarin gij wederrechtelijk van Sluis afstand doet! klonk het antwoord.

Lodewijk van Nevers beloofde te zorgen, dat het stuk zou worden uitgeleverd. Jan van Namen werd naar zijn kerker teruggevoerd.

Graaf Lodewijk hield echter zijne beloften niet. Integendeel hij ging naar den koning van Frankrijk, om over zijne oproerige onderdanen te klagen.

Toen de Bruggelingen dit hoorden, waren ze zeer vertoornd en meer dan ooit weigerden ze hun voornamen gevangene de vrijheid terug te schenken.

Treurig zat Jan van Namen in zijn kerker.

In zekeren nacht werd hij gewekt. Eene gedaante stond nevens zijn slaapsteê.

De gevangene richtte zich verschrikt op. Kwam men hem halen om in stilte een doodvonnis te voltrekken?

— Wie zijt gij? vroeg hij angstig.

— Uw vriend... stil, vraag niets... volg mij en dezen nacht nog zijt gij veilig en vrij buiten deze stede. fluisterde de zonderling.

— Maar wie zijt ge dan... heb ik nog vrienden binnen Brugge?

— Veel! Ik heet Jan van Doorne en woon nevens de gevangenis. In stilte maakte ik eene opening in den muur... nu weet ge genoeg. Toef dus niet langer!

Met moeite kon de oom van graaf Lodewijk een juichkreet weerhouden. Onverwacht en ongedacht kwam men hem redding bieden. Trillend van vreugde sprong hij op, kleepte zich haastig en volgde zijn bevrijder door het gat in den wand.

Daardoor geraakte hij in de ruime, rijke woning van Jan van Doorne.

— Ge kunt hier niet blijven, zei zijn beschermer. Wij moeten onmiddellijk verder!

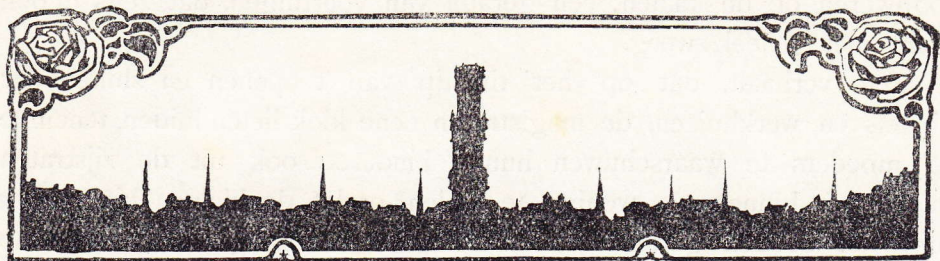
Vermomd verliet het tweetal het huis.

— Op de Vrijdagmarkt wacht mijn vriend Jan van Hertsberge met drie dienaren ons, vertelde Jan van Doorne. We moeten binnen een uur de stad reeds ver achter ons hebben. Onze helpers hebben zes paarden bij zich.

Voor Jan van Doorne en zijne gezellen werd de poort zonder tegenstribbelen ontsloten. De kleine ruiterbende rende ijlings weg. Den volgenden morgen was Brugge natuurlijk in rep en roer! Den voornamen gevangene — het pand — had men verloren.

Doch alles liep nog goed af. De Bruggelingen hadden getoond, dat ze hun rechten durfden verdedigen. En Lodewijk van Nevers koesterde ontzag voor de geduchte gemeente.

Wel moesten de Bruggelingen eene zware boete aan Jan van Namen

betalen, maar hun rechten over het Zwyn werden niet alleen geëerbiedigd, doch ook nog uitgebreid.

Wijs en krachtdadig, zoo moesten dan ook de bestuurders zijn eener stede, waar de wereldhandel gevestigd was.

In de veertiende eeuw bereikte Brugge 't toppunt van bloei.

De stad bekleedde de eerste plaats in de Hanze van Londen, eene handelsvereniging, bestaande uit de voornaamste gilden van Vlaanderen, Damme, Gent, Ieperen, Winoxbergen, Aardenburg, Yzendijke, Oudenburg, Oostburg. Weldra ook gemeenten buiten Vlaanderen, Valenciennes, Amiens, Reims, e.a. sloten zich aan bij de Hanze, wier hoofd — de Hanzegraaf — een Bruggeling was.

Deze vereeniging bezat den alleenhandel op Engeland en vooral met de bureu van overzee waren onze betrekkingen menigvuldig. Denken we slechts aan den invoer van wol, welke van zoo'n groot gewicht was op onze welvaart.

Brugge's magistraten onderhandelden met koningen, met de Doge's van Venetië, sloten verdragen, kregen bijzondere voorrechten, oefenden grooten invloed uit.

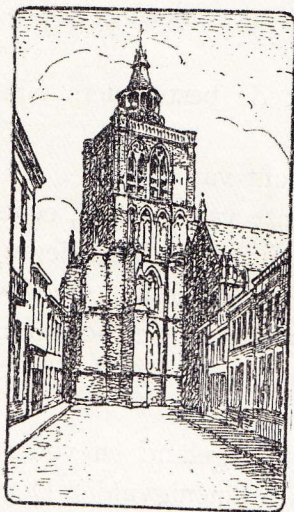
De kroniekschrijvers vermelden de namen van de gewichtigste handelshuizen uit den vreemde, die te Brugge hunne kantoren hadden. De eerste beurs werd alhier gehouden.

De voortbrengselen van 't Noorden en 't Zuiden, goederen die door karavanen uit Indië gehaald waren, goederen van de markt van Novogorod..., dus Fransche en Spaansche wijnen, Engelsche wolsoorten, Oostersche linnens, goud- en zilverdraad, Hongaarsche en Russische pelterijen, Poolsch koper, Hongaarsche, Boheemsche, Engelsche metalen, Portugeesche honig, Arabische en Egyptische specerijen, dat alles en nog veel meer werd in de haven van Damme ingevoerd en te Brugge verhandeld.

Hoe druk toen te Brugge! Overal kantoren en pakhuizen; stapels

koopwaren op de kaaien; een geratel van voertuigen, dat zelfs in den nacht niet geheel zweeg.

Men verhaalt, dat op het tijdstip van 't openen en sluiten der winkels en werkhuizen, de magistraten eene klok lieten luiden, teneinde de moeders te waarschuwen hunne kinderen ook uit de zijstraten en stegen binnen de woning te halen, opdat de kleinen niet onder den voet zouden geraken. De Steenstraat, de Langestraat, met eene beweging als in 't harte van Brussel en Antwerpen, ons, die het

Kerk te Poperinghe.

hedendaagsche Brugge kennen, schijnt het ongelooflijk! Er is veel verbeelding voor noodig om thans de rustige wandelaars, de toeristen met hun Baedeker in de hand, elk oogenblik stilstaande, de bedelaars, de enkele rijtuigen, de schokkende, rammelende tramkoetsen, om 't huidig straattooneel van Brugge te vervangen door dat van eene wereldstad. Hoe is de stad, die eertijds dus vol volk was, dan toch zoo erbarmlijk vervallen?

Hoe kwam het, dat de drukke wereldmarkt een onvrijwillig begijnhof werd?

In weinige woorden kunnen we 't antwoord neerschrijven.

Eerste oorzaak. De verzanding van het Zwyn. De zee, die land rooft, vormt er ook; de zee die eerst een inham schept, een uitstekenden vaarweg, vernielt dezen weer.

Reeds in 1410 was de scheepvaart tot Sluis zeer moeilijk; in 1475 was Damme's haven dichtgeslibt.

„Te beginnen van 1401, zien wij de Bruggelingen gedurende twee eeuwen worstelen tegen de verzanding van het Zwyn,” zegt Duclos. „Talrijk waren de commissies, samengesteld om de oorzaken van 't kwaad op te sporen en middelen te beramen het te verhelpen, maar niets bestendigs werd uitgericht.”

De tweede oorzaak was oproer, geweld en wreedheid. In 1412 stonden de Vlamingen tegen hun vorst Maximiliaan van Oostenrijk op. De Bruggelingen namen Maximiliaan gevangen en kerkerden hem in een huis op de Markt, in Cranenburg. Zij doodden zijne raadslieden. Brugge was het tooneel van allerlei gewelddaden.

Vele kooplieden ontvluchtten de stad. En toen Maximiliaan de vrij-

sen van de verzande golf te wagen, volgde de Venetiër den zekeren Scheldestroom.

Neen, 't was gedaan met Brugge.

Antwerpen erfde den voorspoed.

Antwerpen's O. L. V. toren wenkte de zeelieden.

Blakend van afgunst bouwden de teleurgestelde burgers eene sterkte op de oevers der Wester-Schelde om de voor Antwerpen bestemde schepen te bestoken. Maar Jan van Ranst, markgraaf van Antwerpen, ging die veste vernielen.

En weldra braken jaren van nog grooter onheil aan: de godsdienst-beroerten der 16e eeuw. Toen bezweek zelfs het kloeke Antwerpen.

Het Zwyn kroop steeds verder terug. Brugge sleepte ook Damme, Monnikenreede en Houcke in zijn val mee. Sluis hield het 't langst vol... maar 't was een armtierige handel binnen deze verkleinde stede.

En thans blijft van 't Zwyn niets over dan de geringe inham, waarvan we reeds spraken.

*
*
*

Brugge dommelde voort tot in 1897 eene schare grondwerkers de stede wekken kwam.

De gemeenschap tusschen Brugge en de zee werd hersteld.

Het nieuwe zeekanaal verbindt Brugge met den Oceaan. West-Vlaanderens hoofdstad bezit eene haven en haar gebied is zesmaal grooter geworden. Maar nog altijd bevatten de woorden, die Busken Huët in zijn „Land van Rubens” neerschreef, waarheid: „Eene stad met veertig duizend¹⁾ inwoners, waar plaats is voor vierhonderd duizend. Een mantel, gemaakt voor een welvarend en breedgeschouderd man, thans fladderend om de ledematen van een bedelaar, door de jaren kromgebogen, door den honger vermagerd. Eindellooze grachten met ledige huizen. Torensptisen, zich spiegelend in stilstaande wateren tusschen twee eilandjes van kroos. Kanalen, die zich naar zee heeten te spoeden, doch wier duttende sluiswachters aan al wat spoed heet, den oorlog hebben verklaard. Eene voormalige wereldstad, veranderd in een onvrijwillig begijnhof.”

Velen hebben de indrukken, welke ze te Brugge opdeden, weergegeven. Wij bezochten de stad met een gevoel van eerbied, een gevoel, dat ons in de school ingeprent werd.

Men zegt wel eens, dat wij Vlamingen ons te fier toonen over ons

1) Nu 56.000 inwoners.

verleden en wij juist de vernedering van ons gewest in een schriller daglicht stellen. Dat was waar, jaren geleden, maar nu niet meer, omdat we begrepen hebben, dat in 't verleden ook het heden ligt.

Zeker, als wij maar gestadig jubelen over de dapperheid onzer vaders te Jerusalem, te Groeninghe, te Roosebeke, over hun kunstzin, welke blijkt uit de gebouwen, die wij erfdén, over hunne vrijheid, waardoor ons land van de omliggende rijken zoozeer onderscheiden was, en we blijven tevens werkeloos in de vervallen steden zitten, ja, dan verdienen we den naam van zwakkelingen, van lafaards.

Maar, wanneer we Vlaanderens geschiedenis aan de jeugd inprenten, om te toonen wat ons volk eenmaal was en wat het worden kan en daardoor de mannen en vrouwen van morgen bezielen kunnen voor 't grootsche doel, de verheffing van Vlaanderen, laat men ons dan maar toeroepen, dat we Breydel en De Coninck te veel ten tooneele voeren.

In 't verleden ligt het heden! Met geestdrift bezochten wij Brugge en de kuststreek, begroetten we die praalgebouwen als oude kennissen, waarvan onze goede meester reeds vertelde. Ginds leerden wij de beteekenis van Vlaanderens herwording verstaan.

En wij werden niet treurig, niet zwaarmoedig, als zoovelen die Brugge bezochten, bij 't wandelen langs de stille kaaien, de verlaten straten, voorbij die ruime en toch zoo doodsche woningen. Een oogeblik, misschien, overviel ons een triestig gevoel, maar 't verdween, omdat wij in den geest zagen een levend, groeiend-Vlaanderen, een volk, weer jong en kloek geworden, dat eerbied heeft voor zijne taal en door die taal zich ontwikkelt.

Al het oude, 't is een omgekeerd verschijnsel hier, maar al het oude doet aan 't nieuwe denken en kunnen wij, zonen des lands dan zwaarmoedig zijn, waar de toekomst ons tegenlacht?

Eens op een Decemberavond stapten wij te Brugge af. 't Regende geweldig en in de Steenstraat ontmoette men slechts een haastigen voorbijganger. Eenzaam flikkerden de lantaarns, hun licht weerkaatsende in de plassen, welke zich vormden te midden der straat. Als eene sombere schim dook S. Salvatorskerk op. Ook de Halle op de Markt geleek eene zware, donkere massa, de toren verloor zich in 't duister. Kan men vroolijk gestemd zijn op zoo'n wandeling? Maar hoor, daar klonk 't zilveren spel van den beiaard, de vriendelijke tonen die spreken tot 't harte. En weg waren alle neerslachtige gedachten!

Brugge's beiaard, dat heerlijk spel van klokken groot en klein, is het niet Vlaamsche muziek, die ons bemoedigen komt? De harten omhoog!

Des winters als het regent

Dan zijn de paadjes diep,

klonk het daar in de hoogte schertsend, en ja, ook hier waren de paadjes diep, maar met een even opgewekt gemoed als „'t Looze Visschertjen" trokken wij voort in de straten achter de Halle.

Maar kom, we willen u van Brugge's gebouwen spreken.

KERLINGALAND

UITGAVE - LODEWIJK-OPDEBEEK

A. HANS
KERLINGALAND

LODEWIJK
OPDEBEEK
ANTWERPEN
1912.

A. HANS.

KERLINGALAND.

(GESCHIEDENIS, LEGENDEN, ZEDEN
EN GEWOONTEN DER KUSTBEWONERS).

Gij zult uw vaderland beminnen,
en zijn taal, en zijn roem.

(Hendrik Conscience.)

LODEWIJK OPDEBEEK.
BOEKHANDELAAR-UITGEVER
ANTWERPEN.

1912.